

ELS PROBLEMES DE LA VIOLÈNCIA ESPORTIVA. 10 ANYS DESPRÉS DE HEYSEL

Kris van Limbergen i Manuel Comeron

Les conductes violentes desenvolupades pels seguidors de futbol, tradicionalment anomenades *hooliganisme*,¹ estan profundament arrelades en la història i tenen una difusió geogràfica molt àmplia: *hooligans* a Anglaterra, a Alemanya i al nord de França; *siders* a Bèlgica i Holanda, *ultras* a Espanya, Itàlia, Portugal i França meridional, etc. A l'Amèrica llatina,² hi ha grups (anomenats *barras*), compostos de joves que provenen de les *favelas*, que copien els models occidentals i es lliuren a comportaments violents durant els partits de futbol. El *hooliganisme* es relaciona llavors amb comportaments d'agressió física i de vandalisme produïts pels espectadors d'una manifestació esportiva, més concretament dels partits de futbol.

ASPECTES HISTÒRICS

El futbol representa l'esport més popular, i el més mediatitzat, de l'era contemporània. La recerca d'aquesta activitat esportiva en les nostres regions ens porta fins a l'edat mitjana.³ Cap al segle XIII, trobem la pista d'un joc que reivindica la doble paternitat del futbol i del rugbi: la «*soule*». Aquest joc es caracteritza per una violència extrema. L'origen del futbol actual se situa a les Illes Britàniques, des d'on es va difondre a través del món. El futbol i el rugbi es van desenvolupar als colleges anglesos. La llegenda explica que la separació definitiva de tots dos va ser obra de W. Ellis al College of Rugby l'any 1823. El futbol va apassionar la Gran Bretanya

abans d'estendre's pel món sencer. La fundació de les diverses federacions nacionals de futbol va tenir lloc cap al final del segle XIX. En aquesta època, es descriu un esport molt violent amb jugadors d'una gran brutalitat. La codificació i la uniformització de les regles comportaran una pacificació del joc. El futbol va adquirir una gran popularitat durant el primer terç del segle XX amb l'arrencada dels grans torneigs internacionals (Copa del Món, Jocs Olímpics, etc.).

Des de la *soule* fins a Heysel, una constatació històrica testimonia que l'evolució de l'«esport rei» està sembrada d'incidents i de drames. Efectivament, aquest esport que desperta passions, entusiasme i emocions, presenta una cara menys gloriosa: la inseguretat i la violència. Històricament, el *hooliganisme* ha viscut una evolució considerable. Aquesta violència existeix, sota una forma «espontània», des del començament del segle, està relacionada amb la transformació en espectacle del futbol i es revela universal. Ha evolucionat cap a una violència de caire premeditat, i relativament organitzada, amb l'aparició de nuclis durs de seguidors al voltant dels anys seixanta a la Gran Bretanya. Es va importar al continent, per mitjà de competicions europees i de la mediatització creixent del fenomen als anys setanta. A Bèlgica, la violència és el comportament propi dels «*sides*».⁴ Aquests grups de joves constitueixen el sector radical dels seguidors d'un club. Es caracteritzen per comportaments extremistes encaminats a donar

suport al seu equip i per violències constants durant els partits.

EXPLICACIONS DEL FENOMEN

Dels moviments de massa espontanis i homicides del començament del segle fins a les exaccions premeditades i guerreres contemporànies, aquest fenomen humà no ha deixat mai indiferent. Malgrat l'embull de dificultats d'aprehensió teòrica, els científics s'han interessat regularment per l'estudi rigorós d'aquesta temàtica específica⁵ i posen en evidència el cas privilegiat del context futbolístic per produir comportaments de violència individual o de massa que desembocaran en la formació de grups inscrits en les problemàtiques societals.

Interacció entre identificació i competició

Com ha demostrat Sherif, la situació de competició no és neutra.⁶ La competició entre grups afavoreix la cohesió, la solidaritat i la cooperació dels individus a l'interior dels grups respectius, de la mateixa manera que reforça els sentiments d'identitat o de pertinença al grup. D'altra banda, un conflicte competitiu entre dos grups provoca la depreciació i l'hostilitat envers el grup rival, igual que comportarà l'antagonisme i l'agressió recíproca. A més d'aquesta interdependència negativa, la competició comportarà, mitjançant la imatge positiva de l'intergrup i la negativa de l'altre grup, la realització d'una identitat positiva per a l'individu a través

d'aquesta pertinença grupal estructurant.⁷

Els treballs de Zimmerman i Bromberger posen en evidència el puixant procés d'identificació que lliga els seguidors als jugadors implicats en la competició esportiva.⁸ Els espectadors modelitzen els comportaments dels actors i s'aproprien simbòlicament del seu rol. La competició al terreny de joc es transposa al si de les tribunes on es reproduïx d'una manera implícita i ritualitzada. Al costat d'aquests, d'altres treballs⁹ mostren que com més s'identifica l'espectador amb actors violents, més corre el risc d'esdevenir violent ell mateix. A més, un espectador aïllat és menys accessible a la violència que un espectador envoltat d'altres assistents.

L'efecte conjunt d'aquests processos d'identificació i de competició fonamentarà la dinàmica *interside* que té com a eix una lògica d'enfrontament físic que es recolza en una recerca de supremacia territorial sobre el terreny de joc i de supremacia territorial davant l'opinió pública.¹⁰

Dels kops als sides...

En el context del futbol, a partir dels anys seixanta observem la formació progressiva d'un subgrup particular en el si de cada entitat de seguidors: els *kops*.¹¹ Aquests apleguen els individus més incondicionals, més fidels i més determinats en relació al suport del club preferit. El *kop* es

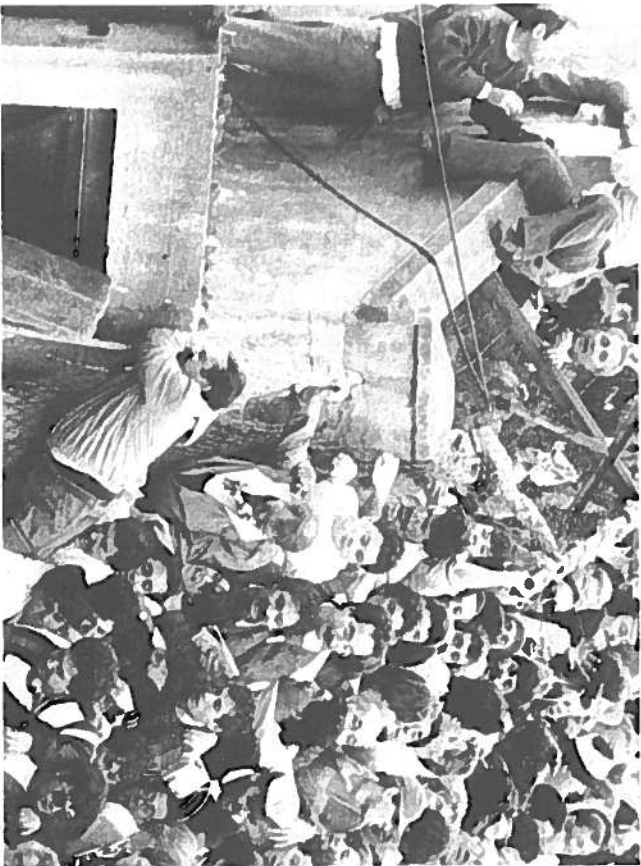
reuneix en un indret determinat de l'estadi (tribuna de peu de cara a la línia mediana de la gespa) i crea un ambient durant els partits amb cantos i crits d'ànim forts i continus. Aquest subgrup es caracteritza també per una forta identificació amb l'equip. A partir d'aquesta època, els primers incidents en què estan implicats grups de seguidors fan la seva aparició: batusses entre grups, vandalisme de grup, etc. Tanmateix, aquesta violència continua lligada al partit i als esdeveniments relatius al joc pròpiament dit.

El tomb cap a una violència de grup premeditada està associat a l'aparició dels *skinheads* —els caps rapats— a les grades, joves violents amb el cap afaitat, sorgits d'un moviment musical oposat al moviment *hippy*. Segons Taylor,¹² l'emergència ha permès l'emergència del *hooliganisme* en la seva forma contemporània tot introduint els «gangs» (o grups) de combat» i transformant els «*ends*» de les tribunes en territori en què els seguidors rivals es barallen. Aquests joves introduiran la violència tribal del carrer en la competició del futbol.

Sota la influència dels *supporters* anglesos i a través de les copes d'Europa, aquesta violència premeditada del grup es difondrà pel continent, i així apareixeran els *sides*.¹³ a Belgica. A partir d'aquesta època ens trobem davant una veritable competició, paral·lela a la competició de futbol, que implica els *supporters* dels sectors radicals en una forma de «guerra dels gangs» en què la violència està relativament organitzada i planificada (amb l'aparició de l'ús d'armes). El procés de mimetisme intergrupual multiplicarà el nombre de sectors radicals i augmentarà la determinació de cadascun d'ells, així com el fenomen de reacció i contrareacció en relació amb la violència dels grups rivals.

Aquest grup que es reuneix en un espai definit, en un moment temporal també definit, aplega memòries permanents que comparteixen objectius implícits comuns. Observem una focalització privilegiada dels mitjans de comunicació en aquests *sides* de seguidors (Hellside al Standard, East side a Bruges, X side d'Anvers, O-side a Anderlecht, etc.) que reforçarà el sentiment d'identitat grupal.

Bromberger¹⁴ assimila aquests grups als «*crews*», comparables a les bandes, de les quals Anglaterra és la primera referència i el model de les quals s'ha difós als països de l'Europa del nord (Belgica, Holanda, Alemanya, etc.). Els distingeix dels *ultras* omnipresents als estadis dels països llatins (Itàlia, França, Espanya), que són grups amb efectius importants que formen associacions rigorosament estructurades (jerarquia interna formal, cartes d'adhésió, cotitzacions, etc.) i que planifiquen amb molta cura els seus actes com a seguidors purs (cantos, espectacles, animacions i tifos a l'estadi

durant els partits). Bromberger explica que el pas a l'acte violent no és l'objectiu primordial d'aquests grups amb formes institucionalitzades i que els desbordaments, de vegades homicides, s'esdevenen quan els membres escapen al control de l'associació. Diferencia els estils culturals d'aquestes dues menes d'agrupaments socials. Els uns, els *crews*, han trencat amb els models dominants de sociabilitat i es caracteritzen per un trencament amb qualsevol forma institucional d'organització que simbolitzi el fossat que separa els «ells» del «nosaltres» amb un funcionament dual de les pràctiques i representacions socials. Els altres, els *ultras*, estan en sintonia amb els models dominants de sociabilitat i s'inscriuen dins la continuïtat del teixit social tot participant, d'una manera juvenil, tumultuosa i crítica, en una institució assimilable a un club de seguidors adult.

Vulnerabilitat social i delinqüència juvenil

Van Limbergen, Walgrave i col·laboradors¹⁵ es basen en la idea que hi ha relacions socioestructurals i culturals que influencien negativament les experiències i les perspectives d'un grup de joves que són socialment vulnerables, cosa que els transforma en violents potencials. La teoria de la «vulnerabilitat social»¹⁶ explica la delinqüència juvenil persistent a partir d'una acumulació social i psicològica d'experiències negatives durant els contactes amb les institucions socials. Les perspectives de futur dels joves són molt pobres, la qual cosa els inclina a considerar-se perjudicats socials i els fa pensar que poden guanyar una posició provocant precisament la societat conformista.

Aquests investigadors mostren que la major part dels seguidors i dels membres fixos del sector radical han tingut una carrera escolar curta i frustrant. Són sobretot d'origen obrer i sovint pertanyen a famílies inestables des del punt de vista relacional i afectiu. Pocs d'entre ells tenen una feina estable i regular i els qui no tenen feina no reuneixen les condicions necessàries per rebre un subsidi d'atur.¹⁷ Materialment, són pobres. Si porten roba de marca és perquè l'han robada o l'han pagada amb altres formes de delictes. La majoria són coneguts pels organismes judicials a causa de situacions que no tenen res a veure amb el *hooliganisme*. Els membres més radicals han perdut tota mena de lligam amb la societat establerta i estan immunitzats contra tota sanció penal.

Els *hooligans* compensen les seves pobres perspectives socials amb l'excitació i la identificació. Psicològicament, ho inverteixen tot en el seu equip i en el seu *side*. Guanyen prestigi identificant-se amb un club que prospera («*We are the champions*»), però també identificant-se a un grup de *supporters* que

Heyssel 1985: els espectadors assistents a la final europea de futbol intenten fugir abans que caigui el mur de la fotografia. La tragèdia produïrà 39 víctimes.

impressiona, que suscita l'interès de la premsa, que mobilitza les forces de l'ordre, etc. («*We are the X-side*»). L'excitació assolix el seu punt culminant en el decurs d'accions violentes reixides, on se senten més forts que d'altres *sides* i més astuts que la policia.

En conclusió, els criminals de Lovaina afirmen que aquests joves, més que no tenir en absolut cap identitat, prefereixen la identitat negativa i provocadora dels *hooligans* identificant-se amb un club que per a ells ho significa tot. Per trencar la monotonia de la seva vida, busquen l'excitació d'un joc de guerra que es desenvolupa al voltant dels estadis.

Altres models explicatius

En primer lloc, segons Taylor (1971),¹⁸ la nova forma de violència dels *supporters* apareguda als anys seixanta és deguda a l'oposició de la classe obrera enfront de l'burgesa-ment del futbol, que va començar als anys cinquanta en raó de la prosperitat econòmica d'Anglaterra. Taylor concep el *hooliganisme* com un moviment de lluita i de resistència simbòlica de la classe obrera que intenta conservar el seu esport en el si de la seva comunitat. El *hooliganisme* representa una temptativa dels joves seguidors de la classe obrera, que constitueixen una subcultura particular una de les característiques de la qual és la sobrevaloració de la violència viril, per reapropriar-se aquesta expressió

8è Premi d'història local

Josep Lladonosa

CARACTERÍSTIQUES

Denominació:	Josep Lladonosa i Pujol.
Modalitat:	Estudis d'història local dins l'àmbit de les terres de llengua catalana.
Tema:	Lliure. Dotació: 500.000 ptes.
Termini de presentació:	31 d'agost de 1997
Lloc de presentació:	Registre de l'Ajuntament d'Alguaiare
Veredict i lliurament del premi:	Octubre de 1997

Heysel 1985: els espectadors assistents a la final europea de futbol intenten fugir abans que caigui el mur de la fotografia. La tragèdia produiria 39 víctimes.

durant els partits). Bromberger explica que el pas a l'acte violent no és l'objectiu primordial d'aquests grups amb formes institucionalitzades i que els desbordaments, de vegades homicides, s'esdevenen quan els membres escapen al control de l'associació. Diferencia els estils culturals d'aquestes dues menes d'agrupaments socials. Els uns, els *crews*, han trencat amb els models dominants de sociabilitat i es caracteritzen per un trencament amb qualsevol forma institucional d'organització que simbolitzi el fossat que separa els «ells» del «nosaltres» amb un funcionament dual de les pràctiques i representacions socials. Els altres, els *ultres*, estan en sintonia amb els models dominants de sociabilitat i s'inscriuen dins la continuïtat del teixit social tot participant, d'una manera juvenil, tumultuosa i crítica, en una institució assimilable a un club de seguidors adult.

Vulnerabilitat societal i delinqüència juvenil

Van Limbergen, Walgrave i col·laboradors¹⁵ es basen en la idea que hi ha relacions socioestructurals i culturals que influeixen negativament les experiències i les perspectives d'un grup de joves que són socialment vulnerables, cosa que els transforma en violents potencials. La teoria de la «vulnerabilitat societal»¹⁶ explica la delinqüència juvenil persistent a partir d'una acumulació social i psicolò-

gica d'experiències negatives durant els contactes amb les institucions socials. Les perspectives de futur dels joves són molt pobres, la qual cosa els inclina a considerar-se perdedors socials i els fa pensar que poden guanyar una posició provocant precisament la societat conformista.

Aquests investigadors demostren que la major part dels seguidors i dels membres fixos del sector radical han tingut una carrera escolar curta i frustrant. Són sobretot d'origen obrer i sovint pertanyen a famílies inestables des del punt de vista relacional i afectiu. Pocs d'entre ells tenen una feina estable i regular i els qui no tenen feina no reuneixen les condicions necessàries per rebre un subsidi d'atur.¹⁷ Materialment, són pobres. Si porten roba de marca és perquè l'han robada o l'han pagada amb altres formes de delictes. La majoria són coneguts pels organismes judicials a causa de situacions que no tenen res a veure amb el *hooliganisme*. Els membres més radicals han perdut tota mena de lligam amb la societat establerta i estan immunitzats contra tota sanció penal.

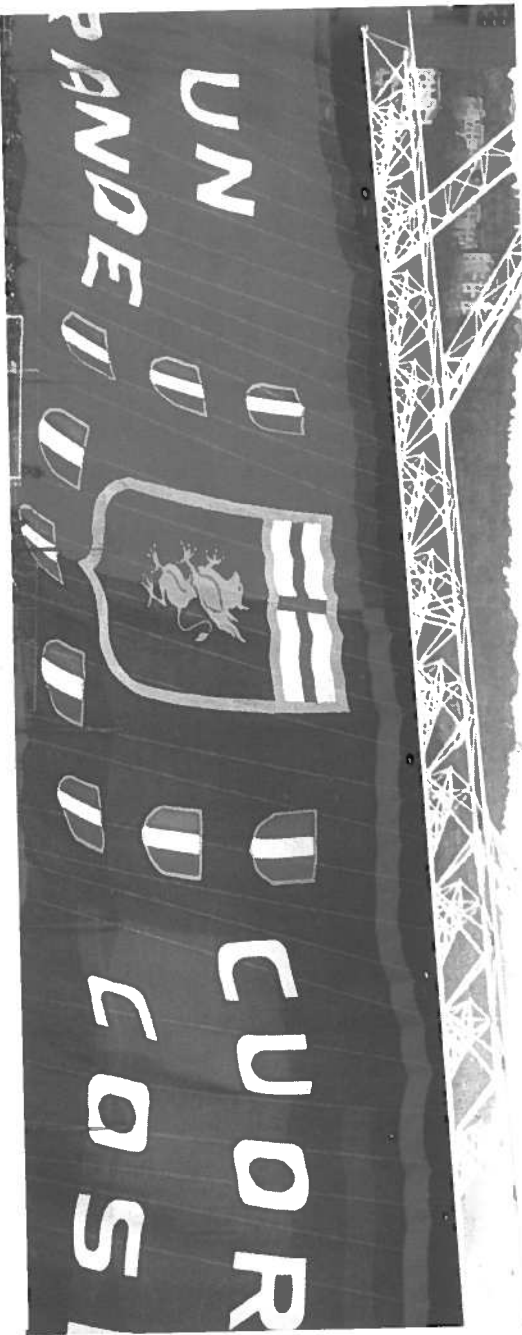
Els *hooligans* compensen les seves pobres perspectives socials amb l'excitació i la identificació. Psicològicament, ho inverteixen tot en el seu equip i en el seu *side*. Guanyen prestigi identificant-se amb un club que prospera («*We are the champions*»), però també identificant-se a un grup de *supporters* que

impressiona, que suscita l'interès de la premsa, que mobilitza les forces de l'ordre, etc. («*We are the X-side*»). L'excitació assoleix el seu punt culminant en el decurs d'accions violentes reeixides, on se senten més forts que d'altres *sides* i més astuts que la policia.

En conclusió, els criminòlegs de Lovaina afirmen que aquests joves, més que no tenir en absolut cap identitat, prefereixen la identitat negativa i provocadora dels *hooligans* identificant-se amb un club que per a ells ho significa tot. Per trencar la monotonia de la seva vida, busquen l'excitació d'un joc de guerra que es desenvolupa al voltant dels estadis.

Altres models explicatius

En primer lloc, segons Taylor (1971),¹⁸ la nova forma de violència dels *supporters* apareguda als anys seixanta és deguda a l'oposició de la classe obrera enfront de l'aburguesament del futbol, que va començar als anys cinquanta en raó de la prosperitat econòmica d'Anglaterra. Taylor concep el *hooliganisme* com un moviment de lluita i de resistència simbòlica de la classe obrera que intenta conservar el seu esport en el si de la seva comunitat. El *hooliganisme* representa una temptativa dels joves seguidors de la classe obrera, que constitueixen una subcultura particular una de les característiques de la qual és la sobrevaloració de la violència viril, per reapropriar-se aquesta expressió

Gran bandera exhibida a les grades en un partit entre el Gènova i el Torí.

de democràcia participativa. Wahl i Lanfranchi¹⁹ matisen i resituen el marc d'aquest enfocament. Subratllen que a l'origen, els jugadors de futbol no sorgien de les classes populars, sinó que la pràctica futbolística va ser en primer lloc la de les capes altes de la societat. La Primera Guerra Mundial va afavorir la difusió del futbol entre els obrers i pagesos del front, ja que els oficials superiors n'afavorien la pràctica. Wahl i Lanfranchi ens indiquen que a partir dels anys setanta el futbol professional evolucionarà cap al «*football business*» amb una aportació il·limitada de capitals procedents d'empreses, cadenes de televisió i col·lectivitats locals, així com un creixement desmesurat de les despeses relacionades amb els traspasos i als salaris dels jugadors. Segons Ehrenberg,²⁰ el *hooliganisme* és una estratègia del «aparentar» que apunta a trencar l'anomenat i que es recolza en comportaments que s'aparten de les normes establertes. Efectivament, fer-se veure o romandre anònim constitueix la diferència principal entre un seguidor i un *hooligan*. Aquest és el paradigma d'allò que l'autor anomena la «ràbia d'aparentar». La seva violència desplaça les pols de la visibilitat de la gespa cap a les grades on es juga avui una competició paral·lela a la del terreny de joc. Els *hooligans* van instituir un sistema d'espectacularització d'ells mateixos. Són els directors d'un espectacle que està, abans que cap altra cosa, destinat a treure'ls de l'anonimat. Les batuts són un mitjà d'esdevenir més

visible que els altres espectadors i, de vegades, més que els jugadors. Quan va passar el drama de Heysel, per primera vegada en la història del futbol els espectadors van ocupar totalment l'escenari en lloc dels jugadors, davant d'una multitud de telespectadors.

GESTIÓ DEL FENOMEN

Mesures de seguretat i reacció social
A partir de 1985,²¹ a Bèlgica es van establir importants mesures de seguretat a fi de limitar els efectes del fenomen. Les forces de la policia despleguen impositants efectius estrictament organitzats a fi d'emmarcar els *supporters* i mantenir l'ordre públic dins i al voltant dels estadi. La justícia aplica penes severes als *supporters* que cauen a les mans de les instàncies judicials. Les infraestructures dels estadis són severament controlades i nombrosos clubs s'han vist obligats a realitzar obres de millora per satisfer les estrictes normes de seguretat, mentre que la major part d'estadis s'han equipat amb càmeres de vigilància. Paral·lelament, en els clubs amb seguidors «amb risc», principalment el R. Antwert FC i el R. Standard C. de Liège,²² han desenvolupat projectes sociopreventius centrats en els sectors radicals, anomenats Fan Coaching.

Mesures legislatives i administratives
En aquest nivell, a Bèlgica ha vist llum un repertori relativament complet de textos legals a fi d'assegurar una coordinació permanent entre

i 2a divisió) amb un cost de 250 milions de francs belgues.

Mesures de seguretat passiva

Les autoritats (Comissió Nacional de Seguretat de les Manifestacions esportives) asseguren un control permanent pel que fa a la millora de les infraestructures per part dels clubs i a l'organització de la venda d'entrades o del repartiment dels seguidors a les grades. Des de 1994, els estadis estan equipats amb un sistema de vídeo (càmeres i material d'enregistrament) de vigilància de les tribunes.

Mesures preventives

A fi d'acollir i d'assistir els seguidors als estadis de futbol, d'assegurar-ne un control informal i social i d'alliberar les tasques dels policies, el desplegament de vigilants a les grades per part dels clubs té per objectiu global emmarcar preventivament el públic. Els vigilants compleixen una missió d'auxiliars de seguretat dins l'estadi: inspecció de les instal·lacions, acollida, control d'accés, canalització, recordatori de les regles de conducta, emmarcament físic dels seguidors, assistència en cas d'accident, informació dels espectadors i dels serveis de seguretat, etc. Constitueixen un complement ideal de l'emmarcament policíac clàssic.

Mesures judicials

De manera general, es penalitza els enfrontaments entre seguidors violents amb sancions penals i altres mesures que completen l'arsenal judicial: prohibicions d'estadis, mesures alternatives, etc. A Bèlgica, un magistrat del ministeri públic local (el substitut del procurador del rei) s'encarrega específicament de tots els dossiers relacionats amb el *hooliganisme* i es troba present en tots els partits amb risc. L'arsenal jurídic apel·la a la iniciativa i al bon sentit del Ministeri Fiscal i dels jutges d'instrucció que poden, si ho creuen necessari, prendre una mesura alternativa a l'ordre d'arrest imposant molt precisament unes condicions que el delinqüent haurà de respectar per no ser objecte d'una mesura de detenció preventiva. La provació pretoriana, per exemple, pot ser decidida sobre el terreny d'iniciativa del Ministeri Fiscal en el moment que es produeix l'incident. Exigeix el consentiment del delinqüent i permet al magistrat prendre mesures que el delinqüent es compromet a respectar a fi d'evitar la reincidència i d'apartar-se de la seva realitat criminal. A continuació, el jutge del tribunal de primera instància també pot prendre mesures alternatives, com la pròrroga probatoria o la suspensió del pronunciació, que no fa que l'esmena de l'acusat sigui irreversible.

Mesures sociopreventives

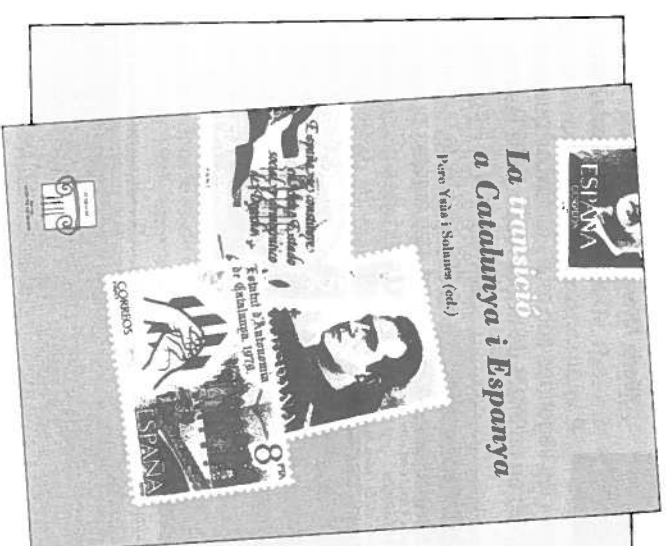
El programa Fan Coaching porta a terme un treball educatiu que té com a objectiu directe els espectadors de risc (prevenció ofensiva) i assegura l'emmarcament dels seguidors dels sectors radicals en ocasió de les manifestacions esportives. Aquest programa va ser iniciat pel Ministeri de l'Interior amb l'ajuda de la Fundació Rei Balduí, al final de 1988 a Anvers i al començament de 1990 a Lieja. Vist l'èxit assolit per aquestes accions pilot, que van començar a títol experimental, s'han desenvolupat nous projectes amb d'altres clubs. Actualment, deu accions Fan Coaching es duen a terme a Bèlgica i formen part dels Contractes de Seguretat i de Prevenció que el Ministeri de l'Interior va endegar el 1993 en col·laboració amb les ciutats i comunes: Anderlecht, Anvers, Charleroi, Gant, RTC Lieja, Lièrs, Molenbeek, Ostende, Searing, R. Standard C Liège. Aquestes accions de camp realitzades per interventors especialitzats (educadors i assistents socials), es realitzen en el marc d'un procés integrat en partenariat amb els clubs de futbol, l'URBSFA, la policia, la gendarmeria, les universitats, les instàncies judicials, les institucions socials, la xarxa associativa, etc. ▼

PVP 1.200 ptes.

Ja és a la venda el volum:
**La transició
a Catalunya i Espanya**

L'AVENÇ

Consell de Cent, 278, 1r 2a
08007 Barcelona
Tel.: (93) 488 34 82
Fax: (93) 487 78 08

i 2a divisió) amb un cost de 250 milions de francs belgues.

Mesures de seguretat passiva

Les autoritats (Comissió Nacional de Seguretat de les Manifestacions esportives) asseguren un control permanent pel que fa a la millora de les infraestructures per part dels clubs i a l'organització de la venda d'entrades o del repartiment dels seguidors a les grades. Des de 1994, els estadis estan equipats amb un sistema de vídeo (càmeres i material d'enregistrament) de vigilància de les tribunes.

Mesures preventives

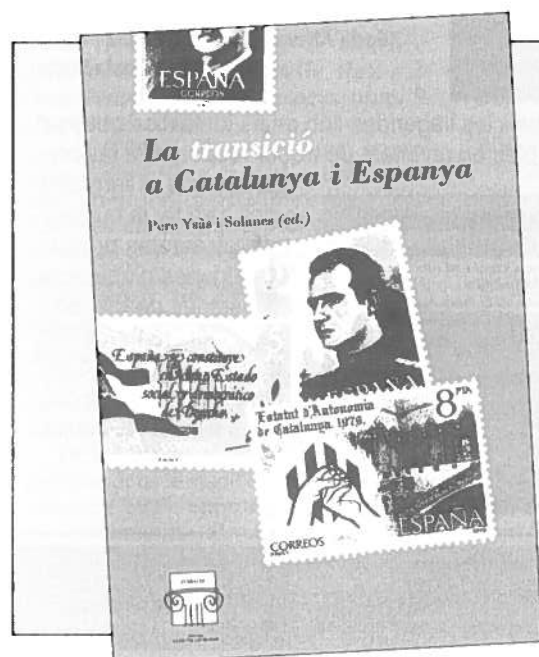
A fi d'acollir i d'assistir els seguidors als estadis de futbol, d'assegurar-ne un control informal i social i d'alleugerir les tasques dels policies, el desplegament de vigilants a les grades per part dels clubs té per objectiu global emmarcar preventivament el públic. Els vigilants compleixen una missió d'auxiliars de seguretat dins l'estadi: inspecció de les instal·lacions, acollida, control d'accés, canalització, recordatori de les regles de conducta, emmarcament físic dels seguidors, assistència en cas d'accident, informació dels espectadors i dels serveis de seguretat, etc. Constitueixen un complement ideal de l'emmarcament policíac clàssic.

Mesures judicials

De manera general, es penalitza els enfrontaments entre seguidors violents amb sancions penals i altres mesures que completen l'arsenal judicial: prohibicions d'estadis, mesures alternatives, etc. A Bèlgica, un magistrat del ministeri públic local (el substitut del procurador del rei) s'encarrega específicament de tots els dossiers relacionats amb el *hooliganisme* i es troba present en tots els partits amb risc. L'arsenal jurídic apel·la a la iniciativa i al bon sentit del Ministeri Fiscal i dels jutges d'instrucció que poden, si ho creuen necessari, prendre una mesura alternativa a l'ordre d'arrest imposant molt precisament unes condicions que el delinqüent haurà de respectar per no ser objecte d'una mesura de detenció preventiva. La provació pretoriana, per exemple, pot ser decidida sobre el terreny d'iniciativa del Ministeri Fiscal en el moment que es produeix l'incident. Exigeix el consentiment del delinqüent i permet al magistrat prendre mesures que el delinqüent es compromet a respectar a fi d'evitar la reincidència i d'apartar-se de la seva realitat criminal. A continuació, el jutge del tribunal de primera instància també pot prendre mesures alternatives, com la pròrroga provatòria o la suspensió del pronunciat, que no fa que l'esmena de l'acusat sigui irreversible.

Mesures sociopreventives

El programa Fan Coaching porta a terme un treball educatiu que té com a objectiu directe els espectadors de risc (prevenció ofensiva) i assegura l'emmarcament dels seguidors dels sectors radicals en ocasió de les manifestacions esportives. Aquest programa va ser iniciat pel Ministeri de l'Interior amb l'ajuda de la Fundació Rei Balduí, al final de 1988 a Anvers i al començament de 1990 a Lieja. Vist l'èxit assolit per aquestes accions pilot, que van començar a títol experimental, s'han desenvolupat nous projectes amb d'altres clubs. Actualment, deu accions Fan Coaching es duen a terme a Bèlgica i formen part dels Contractes de Seguretat i de Prevenció que el Ministeri de l'Interior va endegar el 1993 en col·laboració amb les ciutats i comunes: Anderlecht, Anvers, Charleroi, Gant, RTC Lieja, Liers, Molenbeek, Ostende, Seraing, R. Standard C Liège. Aquestes accions de camp realitzades per interventors especialitzats (educadors i assistents socials), es realitzen en el marc d'un procés integrat en partenariat amb els clubs de futbol, l'URBSFA, la policia, la gendarmeria, les universitats, les instàncies judicials, les institucions socials, la xarxa associativa, etc. ◀

PVP 1.200 ptes.

Ja és a la venda el volum:

La transició a Catalunya i Espanya

L'AVENÇ

Consell de Cent, 278, 1r 2a

08007 Barcelona

Tel.: (93) 488 34 82

Fax: (93) 487 78 08

NOTES

1. El terme anglès *hooligan* significa bretol, vándal. En rus existeix amb la forma *khouligan* que vol dir «jove considerat culpable de comportaments antisocials i d'hostilitat al règim». En el seu origen, just acabada la revolució d'octubre de 1917, el terme designava els joves vagabunds que circulaven en bandes i cometien exaccions (*Grand Larousse* en 5 volums, 3è volum, 1987).
2. H. Bругos i M. del Mastro, «Tribunas desatadas: muerto el gol nace el vandalismo», *Qué Hacer*, núm. 71, 1991.
3. B. Gillet, *Histoire du sport*, Presses Universitaires de France, París, 1949; J. Mercier, *Le Football*, Presses Universitaires de France, París, p. 19.
4. Els *siders* ocupen els extrems o *ends* de l'estadi (tribuna situada darrera de les porteries) i constitueixen allo que es denomina un «grup de risc». A Bèlgica, són batejats amb el nom de la seva tribuna. *X-side* (Bloc X de l'estadi de l'Antwerp), *O-side* (idem a Bruges). El *Hell-side* de l'Standard de Liège (estadi en què les tribunes són anònimes) s'ha denominat així per la llegenda repuatida de l'«*Enfer* de Sclessin» que ha rebut el seu estadi.
5. Vegeu bibliografia.
6. M. Sherif, «Influence du groupe sur la formation des normes et des attitudes», dins A. Levy [ed.], *Psychologie Sociale. Textes fondamentaux*. Harper and Row, Nova York, 1965.
7. W. Doise, *Expériences entre groupes*, Mouton, París, 1979.
8. C. Bromberger, «Pour une ethnologie du spectacle sportif. Anthropologie culturelle et sociologie du phénomène sportif», *Sciences Sociales et Sports*, 237-266, 1988.
9. Leyens, *op. cit.*, núm. 12.
10. *Op. cit.*, núm. 20.
11. El terme kop recorda el nom d'un camp de batalla, «Spion Kop», en què les tropes britàniques van ser abatudes pels boers, malgrat el combat heroic d'un regiment de Liverpool. Es va fer servir aquest terme holandès per designar els seguidors més abnegats del club. Històricament, es van introduir al continent cap als anys seixanta amb motiu dels partits de copa europea. Els *supporters* anglesos «*The Kop of Liverpool*» portaven els colors del seu equip preferit, donaven suport al seu equip amb cants improvisats i creaven uns moviments d'onada impressionants. Aquest ambient màgic va establir les bases dels nostres primers kops europeus.
12. Taylor, «On the Sports Violence Question: Soccer Hooliganisme Revisited», dins J. Hargreaves (ed.), *Sport, Culture and Ideology*, Routledge i Kegan Paul, Londres, 1982.
13. M. Comeron, «Hooliganisme», *L'Observatoire: revue d'action sociale et médico-sociale*, núm. 1, 1994, pp. 2-6.
14. C. Bromberger, *Le match de football. Ethnologie d'une passion parisienne à Marseille*, Naples et Turin. Editions de la Maison des sciences de l'homme.
15. K. Van Limbergen i L. Walgrave, *Sides, fans en hooligans: voetbalvandalisme, feiten, achtergronden en aapik*, Acco, Lovaina, 1988.
16. L. Walgrave, *Délinquance systématique des jeunes et vulnérabilité sociale*, Médecine et Hygiène, Ginebra, 1992.
17. Estatus social dels *siders*: obrers (39%), joves que fan el servei militar (3%), estudiants (16%); empleats (1%), independents (1%), aturats (35%). Font: Van Limbergen, 1988, *op. cit.*, núm. 43.
18. I. Taylor, «Football Mad: a Speculative Sociology of football Hooliganism», dins E. Dunning [ed.], *The Sociology of Sport*, Londres, Cass, 1971.
19. A. Wahl i P. Lanfranchi, *Les footballeurs professionnels des années trente à nos jours*, Editions Hachette, París, 1995.
20. A. Ehrenberg, «Les hooligans ou la passion d'être égal», *Esprit*, 104-105, 7-14.
21. Any del drama de Heyssel que va provocar una presa de consciència col·lectiva i una responsabilització política en aquest àmbit.
22. Les van seguir d'altres accions al KAA Gent i al FC Oostende, a continuació al RS Charleroi, al RSC Anderlecht, al RTC Liège, al FC Seraing i al FC Lièrs.

Entendre el món, entendre Catalunya.
COL·LECCIÓ BIBLIOTECA DE LA CLASSE

BC 81
Economia i vida quotidiana.
UN COP D'ULL A LA TEORIA
ECONÒMICA

Francesc Roca

El funcionament real de l'economia és, alhora, molt simple i molt obscú. Molt simple perquè consumim, estalviem, invertim, paguem impostos i rebem prestacions. Molt obscú perquè no hi ha un únic punt de vista i perquè els canvis o les modificacions són constants. L'economia no és natural, és una creació humana: és treballar (de moltes maneres) per a viure.

Premi crítica Serra d'Or 1996

Apartat de Literatura Juvenil
(coneixements)

BC 82
Antropologia a través del mite.
MITOLOGIA

Gloria Álvarez / Camino García / Maria Antonia Loste

Els mites i les llegendes són relats fantàstics que han creat els pobles en un intent de trobar respostes a les preguntes que al llarg dels segles s'ha fet la humanitat. Les autores presenten algunes d'aquestes històries de diferents parts del món, que han estat font d'inspiració per a literats i artistes de tots els temps.

BIBLIOGRAFIA SELECTIVA

- BLUMSTEIN, A., «Violence by Young People, Why the Deadly Nexus?», *National Institute of Justice Journal*, 2-9, Agost 1995.
- BROHM, J.-M. (1993), *Les meutes sportives. Critiques de la domination*. L'Harmattan, París.
- BROMBERGER, C., (1988), «Pour une ethnologie du spectacle sportif. Anthropologie culturelle et sociologie du phénomène sportif», *Sciences Sociales et Sports*, pp. 237-266.
- BROUSSARD, P., (1991), *Génération Supporter*, Lafont, París.
- BRUGOS, H.; DEL MASTRO, M., (1991), «Tribunas desatadas: Muerto el gol, nace el vandalismo», *Revista Qué Hacer*, núm. 71, 69-87.
- CACHET, A.; MULLER, E.-R., (1991), *Beïssen over voetbalvandalisme: een permanent probleem*, Gouda Quint, Arnhem.
- CANTER, D., COMBER, M., UZZELL, D., (1989), *Football in its place: an environmental psychology of football grounds*, Routledge, Londres.
- CHATARD, R. (1994), *La violence des spectateurs dans le football européen*. Lavoiselle, París.
- CLARCKE, J., (1978), *Football and working class Fans* dins R. Ingham (Ed.), *Football Hooliganism: The wider Context*, Interaction, Imprint, Londres, pp. 37-60.
- COLOMÉ, G., «Il Barcelona e la società catalana», dins P. Lanfranchi, *Il calcio e il suo pubblico*, Edizioni Scientifiche Italiane, Nàpols, 1992, pp. 59-65.
- COMERON, M.; GOVAERTS, S. (1995), *Foot et violence: politique, stades et hooligans*. Heyssel 85, Editions De Boek Universitè.
- , (1992), «Sécurité et violence: dans les stades de football», *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, núm. 9-10, pp. 829-850.
- , (1994), «Hooliganisme: approches descriptives et explicatives, avec une attention particulière aux faits observés en Belgique», *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique*, núm. 2, pp. 196-216.
- CONSEIL DE L'EUROPE, *Standing committee of the european convention on spectator violence and misbehaviour at sports events and in particular at football matches, The use of temporary stands at sport events*; Estrasburg, 2, octubre 1992.
- DUNAND, M.-A., (1987), «Violence et panique dans le stade de football de Bruxelles en 1985: approche psychosociale des événements», *Revue de droit pénal et de criminologie*, núm. 5, pp. 403-440.
- EHRENBERG, A., (1986), *La rage de paraître*, Autrement, 1984, pp. 148-158.
- ELIAS, N., (1986), *Quest for Excite-*

- ment, *Sport and Leisure in the Cwiling Process*, Blackwell, Oxford.
- FONDTATION ROÏ BAUDOUIN, (1992), *De la lutte contre la violence dans les stades de football à la prévention de la petite criminalité urbaine. Rapport Final*. FORUM EUROPEEN POUR LA SECURITE URBAIN, *Nouvelles formes de criminalité urbaine, nouvelles formes de justice*, Actes de séminaire, Barcelona, 8-9/05/1995.
- HEILBRUNN, R.; PAÏN, J., «Intégrer la violence», *Matrix*, 1990.
- HOLT, R., (1989), *Sport and the British*, Oxford University Press, Oxford.
- KELLENS, G., (1994), «La prévention du crime en Belgique: vers une prévention intégrée», *Revue Internationale de Police Criminelle*, núm. 447, pp. 7-15.
- KELLENS, G., «Quels supporters pour l'an 2.000?», *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, núm. 3, (1996), pp. 306-312.
- LASALLE, J.-Y., (1989), *Sport et délinquance*, Economica, París.
- LEYENS, J.-P.; RIMÉ, B., (1988), «Violence dans les stades: la réponse des psychologues», *La Recherche*, núm. 198, pp. 528-531.
- LÓPEZ, A. J., *Los cabezas rapadas*, Policia, maig 1992.
- MARSH, P.; ROSSER, E.; HARRE, R., (1978), *The Rules of Disorder*, Routledge et Kegan Paul, Londres.
- MIGNON, P., «La société du samedi: supporters, ultras et hooligans», *Les Cahiers de la Sécurité intérieure*, núm. 15 (1er trimestre 1994), pp. 136-149.
- MINISTÈRE DE LA COMMUNAUTÉ FRANÇAISE, «Foot: quels supporters pour l'an 2.000?», *Revue Sport*, núm.153, maig 1996.

- MINISTÈRE DE L'INTÈRIEUR BELGE, (1987), *Manuel de sécurité pour l'infrastructure des stades de football*.
- REDHEAD, S. (1993), *The Passion and the Fashion: football fandom in the new europe*, Avebury, Newcastle.
- RUSELL, G.-W., (1981), «Spectator moods at an aggressive sports event», *Journal of Sport Psychology*, núm. 3, pp. 217-227.
- TAYLOR, I., (1982), «On the Sports Violence Question: Soccer Hooliganisme Revisited, a J. Hargreaves», (Ed.), *Sport, Culture and Ideology*, Routledge et Kegan Paul, Londres.
- Van LIMBERGEN, K., et WALGRAVE, I., (1988), *Sides, fans en hooligans: voetbalvandalisme, feiten, achtergronden en aapik*. Acco, Leuven.
- Van WEIZENIS, I., (1992), *Fans of hooligans*, Garant, Lovaina.
- WAHL, A., (1990), *La balle au pied: Histoire du football*, Gallimard, París.
- WALGRAVE, I., Van LIMBERGEN, K., (1989), «Le hooliganisme belge: description et essais de compréhension», *Revue Interdisciplinaire et Etudes Juridiques*, núm. spéc., pp. 7-31.
- WALGRAVE, I., (1992), *Délinquance systématisée des jeunes et vulnérabilité sociale*, Médecine et Hygiène, Ginebra.
- WILLIAMS, J., DUNNING, E., MURPHY, P., (1989), *Hooligans abroad*, Routledge, Londres.
- YANSENNE, D., (1992), «Stratégie policière dans la lutte contre le hooliganisme», *Politica*, pp. 13-15.
- ZIMMERMANN, M., (1987), «La violence dans les stades de football: le cas de l'Allemagne fédérale», *Revue de droit pénal et de criminologie*, núm. 5, pp. 441-463.
- (Traducció: Lourdes Bigorra)

BIBLIOGRAFIA SELECTIVA

BLUMSTEIN, A., «Violence by Young People, Why the Deadly Nexus?», *National Institute of Justice Journal*, 2-9, Agost 1995.

BROHM, J.-M. (1993), *Les meutes sportives. Critiques de la domination*. L'Harmattan, Paris.

BROMBERGER, C., (1988), «Pour une ethnologie du spectacle sportif. Anthropologie culturelle et sociologie du phénomène sportif», *Sciences Sociales et Sports*, pp. 237-266.

BROUSSARD, P., (1991), *Génération Supporter*, Lafont, Paris.

BRUGOS, H.; DEL MAESTRO, M., (1991), «Tribunas desatadas: Muerto el gol, nace el vandalismo», *Revista Qué Hacer*, núm. 71, 69-87.

CACHET, A.; MULLER, E.R., (1991), *Beslissen over voetbalvandalisme: een permanent probleem*, Gouda Quint, Arnhem.

CANTER, D., COMBER, M., UZZELL, D., (1989), *Football in its place: an environmental psychology of football grounds*, Routledge, Londres.

CHATARD, R. (1994), *La violence des spectateurs dans le football européen*. Lavauzelle, Paris.

CLARCKE, J., (1978), *Football and working class Fans* dins R. Ingham (Ed), *Football Hooliganism: The wider Context*, Inter-action, Imprint, Londres, pp. 37-60.

COLOMÉ, G., «Il Barcelona e la societa catalana», dins P. Lanfranchi, *Il calcio e il suo pubblico*, Edizioni Scientifiche Italiane, Nàpols, 1992, pp. 59-65.

COMERON, M.; GOVAERTS, S. (1995), *Foot et violence: politique, stades et hooligans*. Heysel 85, Editions De Boek Universitè.

—, (1992), «Sécurité et violence: dans les stades de football», *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, núm. 9-10, pp. 829-850.

—, (1994), «Hooliganisme: approches descriptives et explicatives, avec une attention particulière aux faits observés en Belgique», *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique*, núm. 2, pp. 196-216.

CONSEIL DE L'EUROPE, *Standing committee of the european convention on spectator violence and misbehaviour at sports events and in particular at football matches*, The use of temporary stands at sport events; Estrasburg, 2, octobre 1992.

DUNAND, M.-A., (1987), «Violence et panique dans le stade de football de Bruxelles en 1985: approche psychosociale des événements», *Revue de droit pénal et de criminalologie*, núm. 5, pp. 403-440.

EHRENBERG, A., (1986), *La rage de paraître*, Autrement, 1984, pp. 148-158.

ELIAS, N., (1986), *Quest for Excite-*

ment. *Sport and Leisure in the Civilizing Process*, Blackwell, Oxford.

FONDATION ROI BAUDOUIN, (1992), *De la lutte contre la violence dans les stades de football à la prévention de la petite criminalité urbaine. Rapport Final*.

FORUM EUROPÉEN POUR LA SECURITÉ URBAINE, *Nouvelles formes de criminalité urbaine, nouvelles formes de justice*, Actes de séminaire, Barcelona, 8-9/05/1995.

HELBRUNN, R.; PAIN, J., «Intégrer la violence», *Matrix*, 1990.

HOLT, R., (1989), *Sport and the British*, Oxford University Press, Oxford.

KELLENS, G., (1994), «La prévention du crime en Belgique: vers une prévention intégrée», *Revue Internationale de Police Criminelle*, núm. 447, pp. 7-15.

KELLENS, G., «Quels supporters pour l'an 2.000?», *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, núm. 3, (1996), pp. 306-312.

LASALLE, J.-Y., (1989), *Sport et délinquance*, Economica, Paris.

LEYENS, J.-P.; RIMÉ, B., (1988), «Violence dans les stades: la réponse des psychologues», *La Recherche*, núm. 198, pp. 528-531.

LÓPEZ, A. J., *Los cabezas rapadas*, Policia, maig 1992.

MARSH, P.; ROSSER, E.; HARRE, R., (1978), *The Rules of Disorder*, Routledge et Kegan Paul, Londres.

MIGNON, P., «La société du samedi: supporters, ultras et hooligans», *Les Cahiers de la Sécurité intérieure*, núm. 15 (1er trimestre 1994), pp. 136-149.

MINISTÈRE DE LA COMMUNAUTÉ FRANÇAISE, «Foot: quels supporters pour l'an 2.000?», *Revue Sport*, núm. 153, maig 1996.

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR BELGE, (1987), *Manuel de sécurité pour l'infrastructure des stades de football*.

REDHEAD, S. (1993), *The Passion and the Fashion: football fandom in the new europe*, Avebury, Newcastle.

RUSSELL, G.W., (1981), «Spectator moods at an aggressive sports event», *Journal of Sport Psychology*, núm. 3, pp. 217-227.

TAYLOR, I., (1982), «On the Sports Violence Question: Soccer Hooliganism Revisted, a J. Hargreaves», (Ed), *Sport, Culture and Ideology*, Routledge et Kegan Paul, Londres.

VAN LIMBERGEN, K., et WALGRAVE, L., (1988), *Sides, fans en hooligans: voetbalvandalisme, feiten, achtergronden en aapak*, Acco, Leuven.

VAN WELZENIS, I., (1992), *Fans of hooligans*, Garant, Lovaina.

WAHL, A., (1990), *La balle au pied: Histoire du football*, Gallimard, Paris.

WALGRAVE, L.; VAN LIMBERGEN, K., (1989), «Le hooliganisme belge: description et essais de compréhension», *Revue Interdisciplinaire et Etudes Juridiques*, núm. spéc., pp. 7-31.

WALGRAVE, L., (1992), *Délinquance systématisée des jeunes et vulnérabilité sociale*, Médecine et Hygiène, Ginebra.

WILLIAMS, J., DUNNING, E., MURPHY, P., (1989), *Hooligans abroad*, Routledge, Londres.

YANSENNE, D., (1992), «Stratégie policière dans la lutte contre le hooliganisme», *Politeia*, pp. 13-15.

ZIMMERMANN, M., (1987), «La violence dans les stades de football: le cas de l'Allemagne fédérale», *Revue de droit pénal et de criminologie*, núm. 5, pp. 441-463.

(Traducció: Lourdes Bigorra)

KRIS VAN LIMBERGEN

Crimigòleg, Universitat Catòlica de Leuven; Secretari Permanent per a Política de Prevenció (Ministeri de l'Interior), Bèlgica.

MANUEL COMERON

Psicòleg, Universitat de Lieja
Coordinador del *Fan/City Coaching*, Lieja, Bèlgica.

L'AVENIRE

revista d'Història

Dossier

La cultura dels Futbol i "hooligans"

Piccolo gioco di Football

Número 211, febrer 1997

EDITORIAL**CAMBÓ I ELS ALTRES****3****TEMES****VALENTÍ ALMIRALL: MEDIEVALISME, PARLAMENTARISME I CORPORATIVISME***David Martínez Fiol***6****DOSSIER: LA CULTURA DELS ESTADIS: FUTBOL I HOOLIGANISME»****LA GÈNESI DEL FUTBOL A LES REGIONS DE LA CONCA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL***Pierre Lanfranchi***12****EL FUTBOL A ANGLATERRA: DE LA CULTURA DEL HOOLIGAN A LA DE LA SEGURETAT?***John Williams***18****ELS PROBLEMES DE LA VIOLÈNCIA ESPORTIVA. 10 ANYS DESPRÉS DE HEYSEL***Kris van Limbergen
Manuel Comeron***25****FUTBOL I IDENTITAT NACIONAL A CATALUNYA: FC BARCELONA I RCD ESPANYOL***Gabriel Colomé***32****«BOIXOS» I «BRIGADISTES»: UNA LECTURA IDEOLÒGICA***Xavier Casals***52****SEVILLA-BETIS: ALGUNES CLAUS PER ANAR UNA MICA MÉS ENLLÀ DEL TÒPIC***Felipe Rodríguez***56****REAL-ATLÉTICO: MADRILENYS I RIVALS***Teresa Adán***62****HISTÒRIA I SOCIETAT****UNA MIRADA SOBRE DUBY***J. E. Ruiz-Domènec***66****HISTÒRIA I ENSENYAMENT****UN MOSAIC D'EXPERIÈNCIES***C. Cañellas i M. Gaya***72****LLIBRES****LA DIFUSIÓ DE L'ARQUEOLOGIA CATALANA***Oriol Olesi***75****LA CATALUNYA RÀNCIA, DE LL. PRATS***Joan Serrallonga***76****LA CORONA DE ARAGÓN Y EL MAGREB EN EL SIGLO XIV (1331-1410), DE M. D. LÓPEZ***Coral Cuadrado***77****COMPAÑÍAS Y NEGOCIOS EN LA CATALUÑA PREINDUSTRIAL, D'I. LOBATO***Paloma Fernández***78****EN PORTADA****79****NOVETATS****80****AGENDA****81****ABSTRACT****82****PLECS D'HISTÒRIA LOCAL NÚM. 67
EDITORIAL****35**